

ФАКТОРИНГ НА РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

У статті проаналізовано поняття факторингу, наведено його види, функції, переваги та недоліки факторингу, розглянуто стан та перспективи розвитку факторингу в Україні.

Ключові слова: факторинг, фактор, фінансові послуги.

Abstract:

The article analyzes the concept of factoring, its types, functions, scheme, advantages and disadvantages of factoring, considers the state and prospects of factoring in Ukraine.

Keywords: factoring, factor, financial services.

Сьогодні у глобальному вимірі на фінансовому ринку об'єктом купівлі-продажу є велика кількість фінансових активів, послуг, окремі з яких в Україні лише розвиваються. Зокрема, це стосується факторингу. Роль факторингу на світовому ринку фінансових послуг зростає, а зарубіжний досвід свідчить, що він є ефективним інструментом фінансування бізнесу, а також забезпечує вирішення проблеми неплатежів суб'єктів господарювання.

Отже, за трактуванням у Господарському кодексі України факторинг – це фінансування під відступлення права грошової вимоги, за якого одна сторона (фактор) передає грошові кошти в розпорядження другої сторони (клієнта) за плату, а клієнт відступає факторові своє право грошової вимоги до третьої особи (боржника) [1].

Факторинг сприяє забезпеченню своєчасної оплати за постачання товарів; зниження фінансових ризиків; оптимізації управління дебіторською заборгованістю клієнта [2].

Факторингова операція передбачає взаємодію трьох сторін: постачальника (кредитора), покупця (дебітора) та фактора (рис. 1).

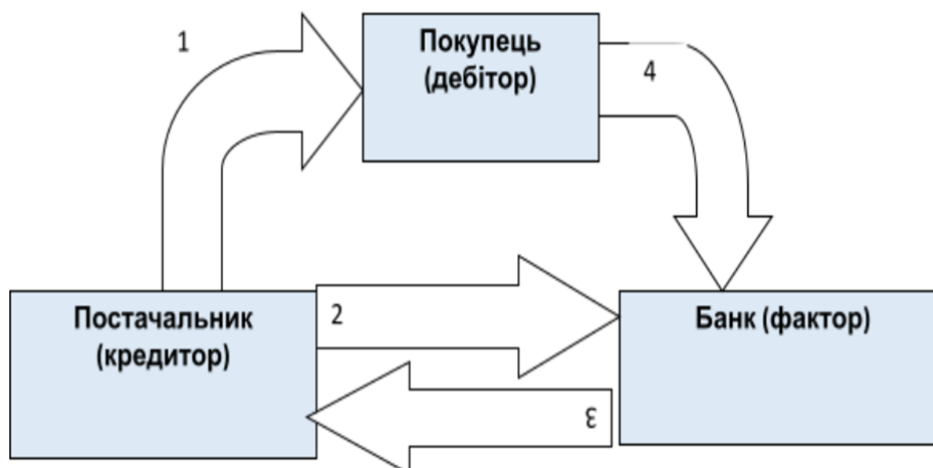

Рис. 1. Схема факторингової операції [3]

Так, постачальник надає послуги або продає покупцеві товари з відстрочкою платежу, за необхідності продає фактору дебіторську заборгованість, за що фактор виплачує частину заборгованості. Після того, як дебітор розраховується за отримані товари (послуги), проводяться кінцеві розрахунки між кредитором і фактором.

Залежно від потреб ринку та країни фактори розробляють різноманітні продукти. Розглянемо види факторингу або його форми, які є найпоширенішими (табл. 1).

Таблиця 1. Класифікація факторингових операцій [4]

Ознаки	Види факторингу	Пояснення
Повнота надання послуг	Повний	Крім фінансування, постачальник здійснює страхове, юридичне, інформаційне та бухгалтерське обслуговування
	Частковий	Фактор здійснює оплату лише рахунків-фактур постачальника
За ступенем прийняття ризику	З правом регресу (змішаний)	Кредитний ризик несе постачальник
	Без права регресу (чистий)	На факторингову компанію повністю покладається ризик несплати з боку дебіторів
Повідомлення дебіторів	Відкритий	Боржника повідомляють про переуступлення права вимоги факторинговій компанії
	Закритий	Боржника не повідомляють про право переуступлення грошових вимог
Місцезнаходження суб'єктів	Внутрішній	Покупець та постачальник знаходяться у межах однієї країни
	Міжнародний	Постачальник і покупець за договором купівлі-продажу є резидентами різних країн

Види факторингу відрізняються один від одного ступенем ризику.

Факторинг має як переваги, так і недоліки. Щодо переваг:

- можливість фінансування оборотного капіталу без забезпечення (застави);
- прискорення періоду оборотності грошових коштів;
- можливість отримати до 90% від суми поставленого товару (порівняно зі стандартними кредитними продуктами, наприклад овердрафтом);
- можливість надавати більш вигідні (конкурентні) умови розрахунків своїм дебіторам (покупцям);
- покращення системи управління дебіторською заборгованістю (фактор перевіряє репутацію та платіжну дисципліну боржника, стежить, щоб борг сплачувався своєчасно і в повному обсязі) [2].

Серед недоліків варто виділити:

- високі вимоги до документації купівлі-продажу;
- при факторингу з правом регресу необхідність поручительства за клієнта;
- висока вартість факторингу [2].

В Україні факторинг поки що має обмежене використання, проте характеризується значним зростанням кількості факторингових компаній та обсягу факторингових операцій. Починаючи з 2012 р. спостерігається поступове нарощення обсягу договорів факторингу (рис 2.).

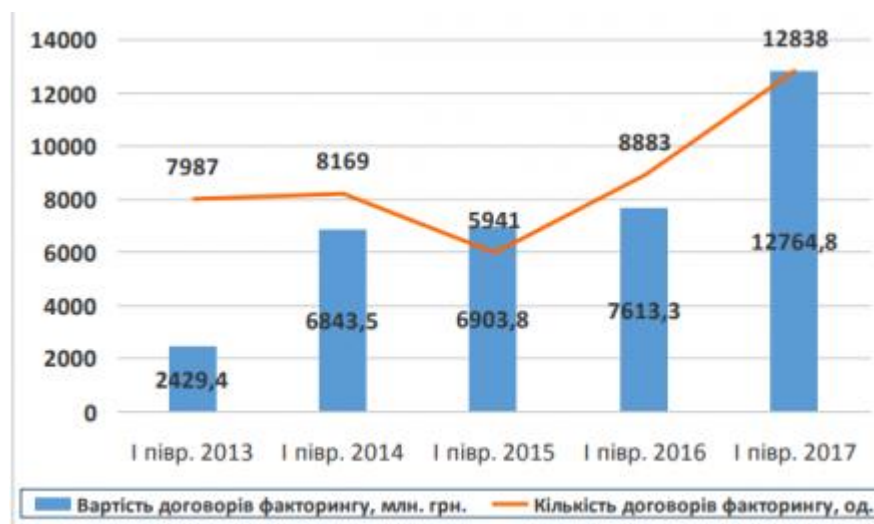

Рис. 2 Динаміка надання фінансовими установами послуг факторингу в Україні [5]

Впродовж досліджуваного періоду спостерігається збільшення кількості укладених договорів факторингу. Станом на 1 липня 2017 р. кількість договорів факторингу становила 12 838 одиниць, що

на 60,7% більше порівняно з показником аналогічного періоду 2013 р. При цьому вартість договорів факторингу зросла в 5,2 рази, а на 1 липня 2017 р. становила 12 764,8 млн. грн. Аналіз динаміки надання фінансовими компаніями України послуг факторингу свідчить про розширення як попиту на факторингові послуги з боку клієнтів, так і пропозиції на них з боку фінансових компаній [5].

В Україні дослідники виділяють такі проблеми розвитку ринку факторингу:

- домінування банків, для яких факторинг займає лише частину портфеля серед інших послуг, в той час як для спеціалізованої факторингової компанії даний вид операцій є профільним;
- під час оцінювання потенційного клієнта факторингу банк використовує схеми, ідентичні кредитуванню;
- банки здійснюють факторинг лише як фінансування, без додаткових послуг, що суперечить світовій практиці та сутності факторингу;
- якість послуг факторингу в Україні не контролюється та на законодавчому рівні не закріплено вимоги щодо стандартів якості факторингових послуг фінансових установ [6].

Отже, розглянувши питання стану та розвитку факторингу в Україні, можна зробити висновок, що основним чинником, який стримує розвиток факторингу в Україні, залишається відсутність відповідного законодавчого забезпечення. Проте вирішення даних проблем є лише питанням часу. Україна має високий потенціал здійснення факторингових операцій не тільки на вітчизняному ринку, але і за його межами. Прийняття необхідних нормативних документів створило б умови для ефективного функціонування ринку факторингових послуг як одного з перспективних джерел фінансування діяльності суб'єктів господарювання. Слід відзначити також потребу в підготовці кваліфікованих спеціалістів, які б могли грамотно і професійно реалізовувати факторингові операції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Господарський кодекс України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15?find=1&text=%D1%84%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3#w1_2 (дата звернення 20.04.2022)
2. Факторинг. *Bitlex*: веб-сайт. URL: <https://www.bitlex.ua/uk/blog/terms/post/factoryng> (дата звернення 20.04.2022)
3. Факторинг в Україні. *Bankchart*: веб-сайт. URL: <https://bankchart.com.ua/business/factoring#1> (дата звернення 20.04.2022)
4. Пальчук О. І. Факторинг на ринку фінансових послуг: монографія. Київ, 2011. 27 с.
5. Волянська Л.О. Стан і перспективи розвитку факторингу в Україні. *Стаття*. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2018. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=3288> (дата звернення 20.04.2022)
6. Дерев'яно С. І. Факторинг в Україні: стан та перспективи розвитку. *Стаття*. Національний університет біоресурсів і природокористування України, 2020. 29 с. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/2617-7064/article/view/788/807> (дата звернення 20.04.2022)

Мороз Олена Омелянівна - доктор економічних наук, професор кафедри підприємництва, логістики та менеджменту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця

Юрченко Марина Дмитрівна - студентка групи П-19б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: yurchenkomarina4@gmail.com

Moroz Olena O. - Dr. Econ. Sciences, Head of the Department of Entrepreneurship, Logistics and Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia

Yurchenko Maryna - student of group P-19b, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: Yurchenkomarina4@gmail.com